

Miejsce – ściągą

Andrzej Stasiuk · Po wojnie · 1995 · Liceum

W pięciu zdaniach

1. Narrator stoi na placu po łemkowskiej cerkwi, którą w dwa miesiące rozebrano i wywieziono do muzeum, i rozmawia o niej z turystą z aparatem.
2. Oglądając resztki gontu, odtwarza w wyobraźni budowę cerkwi sprzed około dwustu lat, od zimowej wycinki drzew po zdobienie wnętrza.
3. Wspomina jesienne słońce rozjaśniające ikonostas oraz potomków wysiedlonych mieszkańców, którzy po otwarciu wschodniej granicy kłękają w zniszczonym wnętrzu.
4. Przypomina starca ochrzczonego w tej cerkwi, który wskazuje miejsca nieistniejących już domów, a potem opisuje rozkład świątyni i pracę konserwatorów.
5. Narrator uważa, że miejsca nie da się przenieść, więc gdy turysta pyta o wejście, mówi mu, że jest właśnie w miejscu progu.

Plan wydarzeń

1. Narrator stoi na pustym placu, gdzie przez około dwieście lat stała łemkowska cerkiew.
2. Cerkiew rozebrano w dwa miesiące, został tylko prostokąt szarej, gliniastej ziemi.
3. Turysta z plecakiem, mapą i aparatem wypytuje narratora o pusty plac.
4. Narrator mówi, że cerkiew zabrano do muzeum; turysta robi zdjęcie placu.
5. W trawie leżą resztki gontu ze starymi, kwadratowymi gwoździami.
6. Narrator próbuje wyobrazić sobie początek budowy, którego daty nikt nie zapisał.
7. Zimą drwale ścinają ogromne drzewa, a konie zwożą pnie do doliny.
8. Narrator myśli, że turysta sfotografował miejsce dawnego ikonostasu.
9. Narrator wspomina jesienne słońce, które ożywiało złocenia i ikony.
10. Turysta pyta o ponowne złożenie cerkwi; narrator nie wie, choć taki jest plan.
11. W wyobraźni narratora cieśle stawiają zrąb, a jesienią przybijają ostatnie gonty.
12. Po otwarciu wschodniej granicy przyjeżdżają potomkowie wysiedlonych mieszkańców.
13. W zniszczonej cerkwi stare kobiety modlą się na kolanach i nisko się kłaniają.
14. Dwóch mężczyzn wnosi na krześle sparaliżowanego starca, który był tu ochrzczonego.
15. Starzec mówi o ojcu, który pomagał zmieniać dach, i o tym, że może już umrzeć.
16. Jadąc wozem przez wieś, starzec pokazuje miejsca dawnych domów.
17. Opuszczona cerkiew niszczy: drewno próchnieje, toczą je owady.
18. Konserwatorzy zabezpieczają belki chemikaliami i wywożą je jak mumie.
19. Narrator myśli o cerkwi w skansenie i wątpi, czy miejsce można przenieść.
20. Turysta pyta o wejście, a narrator mówi mu, że stoi na progu.

Bohaterowie

- **Narrator** – opowiadający, mieszkaniec okolicy
- **Turysta** – przybysz z aparatem
- **Starzec** – dawny mieszkaniec wsi
- **Stare kobiety** – potomkinie wysiedlonych Łemków
- **Konserwatorzy** – pracownicy muzeum
- **Budowniczo-cerkwi** – drwale, cieśle, wiejscy artyści

Motywy

- **Ojczyzna:** Według badaczy opuszczona wieś i rozebrana cerkiew to utracona mała ojczyzna wysiedlonych Łemków, do której wracają ich potomkowie.